

Ο Εθνομάρτυρας Μητροπολίτης Χρυσόστομος και η πυρπόληση της Σμύρνης

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Το βράδυ της αποφράδας **27-ης Αυγούστου 1922** γράφονταν ο τραγικός επίλογος μιας εκ των δραματικότερων σελίδων της ελληνικής ιστορίας. Και σε τούτη, την αλήστου μνήμης έκφανση του ιστορικού μας γίνεσθαι, ο κλήρος - αναπόσπαστο κομμάτι του ελληνικού λαού - δεν μπορούσε παρά να έχει, την δική του συνδρομή. Με τον μαρτυρικό θάνατο του ακατάβλητου πατριώτη **Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομου Καλαφάτη**, αφού προηγήθηκε η διαπόμπευσή του από το φανατισμένο τουρκικό πλήθος, η **Σμύρνη** και μαζί της ολόκληρος ο ελληνισμός της **Ιωνίας**, παραδίδονταν στην θηριωδία των κεμαλικών στρατευμάτων υπό τον βαλή **Νουρεντίν** μπέη. Ποιά είναι όμως τα στοιχεία που συνθέτουν την κορυφαία φυσιογνωμία του διαπρεπή κληρικού και **εθνομάρτυρος Χρυσόστομου**; Μια έστω και σύντομη στα πλαίσια της επιφυλλίδας, αποτίμηση της πολυσχιδούς προσφοράς του, θεωρούμε πως συνάδει τόσο με τον σεβασμό της ιστορικής μνήμης, όσο και με την αφύπνιση του υγιούς εθνικού συναισθήματος.

Γράφει ο Πάνος Ν. Αβραμόπουλος *

Ο **Χρυσόστομος** γεννήθηκε το 1867 στην Τρίγλια της Προποντίδος και σπούδασε στην περίφημη **Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης**, όπου έλαβε το ζηλευτό θεωρητικό του υπόβαθρο στην Θεολογική επιστήμη. Σφυρηλατούμενος στα εθνικά ιδεώδη, στο μεγάλο σχολείο της Χάλκης, εξεδήλωσε ενωρίς τις σπάνιες αρετές μιας πολυσχιδούς φυσιογνωμίας που επρόκειτο να πρωταγωνιστήσει στον **Μικρασιατικό Ελληνισμό**. Έτσι αποτέλεσε την αιχμή του δόρατος μιας ομάδας φωτισμένων κληρικών που εγκαίρως διείδαν τη δυνατότητα υλοποίησης της **Μεγάλης Ιδέας**.

Η οποία εκφράζονταν πρακτικά με την προοπτική ενσωμάτωσης του συνόλου των ελληνικών πληθυσμών της **Χερσονήσου του Αίμου**, της **Μικρασίας** και των Αιγαιοπελαγίτικων νησιών. Αυτό το απαράμιλλο εθνικό του φρόνημα, βρήκε πεδίο δόξης λαμπρόν, στην υπόθεση του Μακεδονικού Αγώνα, όπου με αμείωτο πάθος και ένταση από το 1902 μέχρι το 1910 σαν **Μητροπολίτης Δράμας** δίνεται στην επιτυχή έκβασή του. Η σύγκρουσή του με τις οθωμανικές αρχές της περιοχής είναι αναπόφευκτη, με αποτέλεσμα την ανεπιθύμητη απομάκρυνσή του από την **Μητρόπολη Δράμας**, τη εντολή του **Πατριάρχη Ιωακείμ Γ'**, που γνωρίζοντας ωστόσο τις ικανότητές του, τον τοποθετεί στην νευραλγικής σημασίας για τον ελληνισμό Μητρόπολη Σμύρνης. Και στην **Σμύρνη** όμως ο φλογερός πατριώτης ευθύς αμέσως πρωτοστατεί σε κάθε δραστηριότητα εθνικού χαρακτήρα, που θα επισύρει την δυσφορία του τουρκικού στρατιωτικού κατεστημένου, ιδία του Νομάρχη Σμύρνης και επιστήθιου φίλου του Τούρκου Υπουργού εσωτερικών Ταλλάτ πασά, Ραχμή βέη.

Το αρνητικό κλίμα επιτείνεται, όταν μετά τους Βαλκανικούς πολέμους 1912-1913 η νεοτουρκική κυβέρνηση εγκαινιάζει σκληρή πολιτική ανθελληνικών διωγμών. Ο **Χρυσόστομος** καταγγέλλει τις βιαιοπραγίες και την συνακόλουθη μαζική εκδίωξη, των ελληνικών πληθυσμών και επιτυγχάνει την αποστολή στην Σμύρνη Διεύθυνσης ανακριτικής επιτροπής από τους πρέσβεις των μεγάλων δυνάμεων. Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και προικοδοτημένος με οξύ πολιτικό αισθητήριο καθώς έχει, αντιλαμβάνεται τους κλυδωνισμούς του οθωμανικού κράτους και απευθύνει έκκληση στον ελληνικό πληθυσμό της τουρκικής ενδοχώρας για παραμονή του στα πατρία εδάφη της **Σμύρνης**, μέχρι της αποσυνθέσεως του τουρκικού κράτους. Παράλληλα οργανώνει την περίθαλψη και προστασία των εκτοπισμένων πληθυσμών της **Παλαιάς Φωκαίας**, της Κρήνης, της Περγάμου και της **Μαινεμένης**, στην **Μητρόπολη της Σμύρνης**, σε συνάρτηση με την πετυχημένη προσπάθεια διεθνοποίησης της τουρκικής καταπίεσης.

Swine. Switon Kanton

Τούτη η πολύμορφη προσπάθεια του για μιαν ακόμα φορά εξοργίζει τους τούρκους και με την κήρυξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο **Ραχμή βέης** βρίσκει την πολυπόθητη ευκαιρία για να διατάξει την απομάκρυνση του **Χρυσοστόμου** από την **Μητρόπολη της Σμύρνης**. Έτσι τον Αύγουστο του 1914 απελαύνεται στην **Κωνσταντινούπολη** όπου αποδύεται στην συγγραφή στα γαλλικά του έργου του «**Ο Ελληνισμός της Μικρασίας και η Νέα Τουρκία**», σε μια προσπάθεια ευαισθητοποίησης της διεθνούς κοινότητας, για τα δεινά που υφίσταται ο **Μικρασιατικός Ελληνισμός**. Εδώ όμως επιχειρεί και μια σοβαρή παρέμβαση στην ελληνική πολιτική σκηνή υποδεικνύοντας στον βασιλιά Κωνσταντίνο να απαγκιστρωθεί από την κοντόφθαλμη στρατηγική της ουδετερότητας και να πολεμήσει στο πλευρό των συμμάχων. Και πράγματι η συμπαράσταση των ελληνικών στα συμμαχικά στρατεύματα στο καίριας σημασίας **Μακεδονικό μέτωπο**, αποφέρει την επαύριο της νίκης ισχυρά διαπραγματευτικά όπλα στην ελληνική κυβέρνηση, που υπό τον εθνάρχη Ελευθέριο Βενιζέλο υπογράφει τον Οκτώβριο του 1918 την ανακωχή του **Μούδρου**. Ο δρόμος για την επιστροφή του **Χρυσοστόμου στην Σμύρνη** είναι πια γεγονός και ύστερα απο τέσσερα χρόνια επιστρέφει στα ιερά της χώματα, αξιώνοντας συνάμα την εκδίωξη του **Ραχμή βέη** από την καρδιά της Ιωνίας. Σε μια ατμόσφαιρα άλλωστε πανδαισίας που δημιουργείται κατά την επιστροφή του σε πανηγυρική δοξολογία της **Αγίας Φωτεινής**, ανακοινώνει την εκστρατεία του για ένωση της Σμύρνης με την μητέρα Ελλάδα.

Η πρωτομαγιά του 1919 επέπρωτο να αποτελέσει την άγια ημέρα όπου τα ελληνικά στρατεύματα κατόπιν εντολής του Ανωτάτου Συμβουλίου της διάσκεψης των Παρισίων, αποβιβάζονται στην Σμύρνη και την απελευθερώνουν μαζί με τον πληθυσμό της ενδοχώρας. Ενώ η υπογραφή της **συνθήκης των Σεβρών** απο τον **Ελευθέριο Βενιζέλο τον Αύγουστο του 1920**, με την οποία ολοκληρώνεται το

εγκατάλειψη του ελληνισμού της **Ιωνίας**. Έτσι αδυνατώντας να προτάξει άλλη μορφή άμυνας ιδρύει μαζί με άλλους θαρραλέους κληρικούς και προκρίτους την **Μικρασιατική Άμυνα**, τον Οκτώβριο του 1921, σε μια απέλπιδα προσπάθεια να αποφευχθεί η εκκένωση της Ιωνίας και να διασωθεί ο υπο την **Ανατολή Ελληνισμός**. Και σε αυτό όμως το εγχείρημα του ο Χρυσόστομος θα βρεί αντιμέτωπο τον αρμοστή Στεργιάδη που συντασσόμενος με την παραπαίουσα και καρκινοβατούσα βασιλική κυβέρνηση των Αθηνών, κηρύσσει παράνομη την **Μικρασιατική Άμυνα**.

Η κατάρρευση του μετώπου δεν αργεί και η εκδηλωθείσα στις 13 Αυγούστου του 1922 τουρκική επίθεση συνοδεύεται από την μαζική συρροή χιλιάδων προσφύγων της ενδοχώρας στην **Σμύρνη**. Καταδεικνύοντας την πλήρη ανυπαρξία στοιχειώδους σχεδίου για αναίμακτη εκκένωση του αμάχου πληθυσμού και την εγκατάλειψή του από την ελληνική κυβέρνηση, στο έλεος της τουρκικής θηριωδίας. Και τούτη την τραγική ώρα του χαλασμού - την οποία η διεθνής

κοινότητα θα καταγράψει σαν ανεπανάληπτο δείγμα σφαγής, βιαιοπραγιών και φρικαλεοτήτων - ο **Χρυσόστομος** σαν στοργικός ποιμενάρχης οργανώνει υποτυπωδώς την περίθαλψη των γεροντοτέρων και την στο μέτρο του δυνατού διαφυγή των γυναικόπαιδων. Όσο για τον εαυτόν του επιφυλάσσει τον τραχύ δρόμο του μαρτυρίου. Μετ' επιτάσεως προσπαθούν να τον πείσουν οι διπλωματικοί εκπρόσωποι των μεγάλων δυνάμεων για την φυγάδευσή του. Αποκρούει σθεναρά κάθε τέτοια πρόταση δηλώνοντας **«βαδίζω προς το μαρτύριον»** λίγο πριν την συνάντησή του, με τον τούρκο στρατηγό Νουρεντίν. Μαζί με τον προδομένο εναπομείναντα ελληνικό πληθυσμό παραμένει στην **Αγία Φωτεινή**.

Σε λίγο ο **Νουρεντίν** αφού πρωτίστως του απευθύνει την κατηγορία του «προδότη» και του «εχθρού» του τουρκικού έθνους, ενώπιον του αλλαλάζοντος φανατισμένου πλήθους, τον παραδίδει στον όχλο για να τον διαπομπεύσει και να τον κατακρεουργήσει. Δεν θα κατορθώσουν ποτέ όμως οι τούρκοι, την ηθική εξόντωση του Χρυσόστομου. Ο εθνομάρτυρας Χρυσόστομος αγωνίστηκε μέχρι αναλώσεως της βιολογικής του ικμάδας για την προάσπιση του Ελληνισμού της Ιωνίας, διατρανώνοντας το μεγαλείο της αδούλωτης ελληνικής ψυχής, μα και την

αδιαίρετη σχέση λαού και εκκλησίας. Και για τούτη του την προσφορά θα μείνει για πάντα αθάνατος στα μύχια της καρδιάς μας. Η **Ορθόδοξη εκκλησία** ανακήρυξε τον Χρυσόστομο **Άγιο και Εθνομάρτυρα** και η σεπτή μνήμη του εορτάζεται την Κυριακή προ της **Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού**.

***Ο Πάνος Ν. Αβραμόπουλος, είναι συγγραφέας**